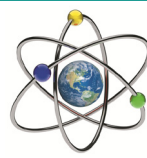

ISSN: 3060-4613

13.00.00	13.00.06	01.00.00
13.00.01	13.00.07	02.00.00
13.00.02	13.00.08	03.00.00
13.00.03	13.00.09	09.00.00
13.00.04	07.00.00	10.00.00
13.00.05	19.00.00	11.00.00

№6/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 1068 sahifa,
5-iyun, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapiirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjijev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024-yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo’yicha
ro’yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Iqim o'zgarishi muammolari va "yashil ko'nikmalar"ning rivojlanishi.....	14
<i>Abdurashit Karimovich Avliyaqulov</i>	
TTJlardagi qizlarni qo'llab-quvvatlash, mavjud ijtimoiy-axloqiy muammolarni hal etish bo'yicha ilg'or xorijiy mamlakatlar tajribasini o'rganish.....	18
<i>Xasanboy U. Abdusamatov</i>	
Integrativ yondashuv bo'lajak o'qituvchilarda ijodiy va tahliliy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning asosiy omili	26
<i>Jalilov Nodirjon Azamatovich</i>	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning sibling munosabatlari diagnostikasi.....	30
<i>G'ayibova Nargiza Anorbayevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim omillari	33
<i>Hakimova Gulmira To'xtatosheva</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy-madaniy kompetentlikni muzey pedagogikasi vositasida rivojlantirishning pedagogik-psixologik jihatlari	37
<i>Marayimova Kibriyoxon Islomjon qizi</i>	
Iqtisodiy savodxonlikni oshirishda o'zbek tilining ta'siri	41
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Сторителлинг как инструмент формирования ценностных ориентаций старшеклассников	44
<i>Умрихина Виктория Игоревна</i>	
Формирование эстетических предпочтений учащихся музыкальных школ в условиях инклюзивного образования на основе стилевого подхода	52
<i>Ахунова Умида Ойбековна</i>	
Sun'iy intellektning ta'limga integratsiyasi: o'qitish va boshqaruvdagi o'rni.....	55
<i>Abduxamidova Muyassar Xalimjon qizi</i>	
Buxorodagi jadidchilik harakatining o'ziga xosligi va maktablardagi ta'lim tizimi.....	60
<i>Axrorov Ixtiyor Doniyorovich</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida imkoniyati cheklangan bolalarning moslashuvida oila va maktabning roli.....	63
<i>Dadaboyev Jahongir Sherdil o'g'li</i>	
Влияние длительной госпитализации на образовательную траекторию ребенка: междисциплинарный подход	67
<i>Сайфутдинова Насиба Нурматовна</i>	
O'yinning bola faoliyati sifatidagi mohiyati va o'ziga xosligi.....	75
<i>Otasheva Lola Shoto'rayevna</i>	
Psixologik tadqiqotning umummetodologik va xususiy metodologik tamoyillari.....	78
<i>Xodjimatoва Nazira Toshmatovna, Mallayeva Gulshoda Maxmudjonovna</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bo'lgan bolalarni ijtimoiy hayotga tayyorlashda inklyuziv ta'limning o'rni	81
<i>B. Xusniddinova</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida loyihaviy tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish	85
<i>Zulaykho Samatovna Ro'ziyeva</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini dars jarayonida rivojlantirish texnologiyasi	89
<i>Xudaybergenova Nawrizbiyke Qanat qizi</i>	
Sonlarni obrazlar bilan bog'lash orqali mantiqiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi.....	92
<i>Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna</i>	
Methodology of Teaching English to Preschool Children	96
<i>Khurshida Tojimurodova</i>	
Malaka oshirish jarayonida yo'riqchilarning kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy zaruriyati..	100
<i>Ch. B. Nalibayeva</i>	
O'qituvchilarning o'quvchilar bilan hamkorlik munosabatlari	103
<i>G'aniyeva Sayyora Saidmurod qizi</i>	
Falsafada haqiqatni izlash: empirizm va rasionallizmning o'rni.....	106
<i>Boymirzayeva Xurshida Sobirovna</i>	

Raqamli ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun axborot bilan ishlashni o'rgatishning didaktik asoslari.....	110
<i>Ismoilov Ravshan Yakubjon o'g'li</i>	
An Evaluation of the Impact of The Theme-Based Approach on Young Learners' Speaking Development..	113
<i>Khamraeva Gulchekhra Ibrakhimovna</i>	
O'smirlar o'rtasida o'zaro hamkorlikni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar.....	118
<i>Majidov Jasur Baxtiyarovich, Xolmatova Dilorom Vahobjon qizi</i>	
Informatika fanini o'qitishda mobil dasturiy vositalaridan foydalanish imkoniyatlari	123
<i>Jo'rayev Ilhom Isxoqovich</i>	
Muqimiy asarlari vositasida talabalarda kitobxonlik tizimini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish	126
<i>Muxlisa Satriddinova Muhitdinova</i>	
Korpus lingvistikasida lingvostatistik tahlil metodi	132
<i>Nuriddinov Abrorbek Sayfiddin o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni ruhlantirish va o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish	136
<i>Umarova Feruzabonu Bobir qizi, Samandarova Dildora Javlon qizi</i>	
Tizimli-faoliyatli yondashuv asosida umumpedagogik akt kompetentlikni shakllantirish muammosining nazariy-metodologik jihatlari.....	139
<i>Saloxiddinova Umidaxon Mansurjon qizi</i>	
Nutqiy kamchiliklarni kamaytirishda o'yinlarning o'rni.....	143
<i>Jabborova Oltinoy</i>	
Matn bilan ishlash bosqichlari va ularning ingliz tilini o'rgatishdagi didaktik ahamiyati	146
<i>Soliyev Umidjon Yulchivoyevich</i>	
Ta'lim tizimini boshqarishda talabalar boshqaruvining qiyosiy tahlillari	150
<i>Uzaqov Nomozali Hamdamovich</i>	
Zamonaviy ta'lim muassasalarida pedagoglarning boshqaruv malakasini rivojlantirish yo'llari	153
<i>Z. M. Zarifova</i>	
Rossiya imperiyasining Surxon vohasi qishloq xo'jaligi va irrigatsiya tizimidagi siyosati tarixi	159
<i>Abdurashidov Anvar Abdurashidovich</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari katta guruh tarbiyalanuvchilarini badiiy adabiyot bilan tanishtirish texnologiyalari.....	164
<i>Axmadaliev Sidiqjon Yigitalievich</i>	
Ota-onalarning ta'lim sifatiga ta'siri.....	167
<i>Axmadqulova Ozodaxon Xamidullo qizi</i>	
Surxon voxasi toponimlarining tarixshunosligi.....	170
<i>Boboyeva Sitora Ro'zimaxmatovna</i>	
O'zbek etnopedagogikasi rivojlanishining nazariy asoslari.....	174
<i>Davlatova Shaxnozaxon Doniyor qizi</i>	
Sihatgohlarda davolanuvchilar salomatligini saqlashda jismoniy tarbiya vositalaridan samarali foydalanish texnologiyalari.....	178
<i>G'aniyev Suxrob Abduvali o'g'li, Ergashov Shoxrux Yusuf o'g'li</i>	
Ikkinchi jahon urushi davrida Surxon vohasi ayollarining maorif va madaniyat sohasiga qo'shgan munosib hissalar.....	183
<i>Hakimova Muyassar Rashidovna</i>	
Kitob mutolaasining pedagogik-psixologik asoslari	188
<i>Il'yasova Dilshoda Akmal qizi</i>	
O'zbekiston tarixini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, Turkistondagi siyosiy jarayonlar, Turkiston muxtoriyati.....	191
<i>Isaev Oybek Axmed o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'limda ona tili fanidan mustaqil ishlarni tashkil etishda matnlar ustida ishlash metodikasi....	195
<i>Iskandarova Maftuna Quvondiq qizi</i>	
Sinfdan tashqari tadbirlarda o'smir yoshdagi o'quvchilarning ijtimoiy tashabbuskorligini tarbiyalash metodi.....	199
<i>Latipova Nigoraxon Isakovna, Ibraimov Xolboy Ibragimovich</i>	
Tarixni o'rganishda yordamchi tarixiy fanlarning ahamiyati	202
<i>Maxmatkulova Nozikoy Choriyevna</i>	

MUNDARIJA	СОДЕРЖАНИЕ	CONTENTS
		Increasing the Efficiency of Economic Education Through Project-Based Educational Technologies ..... 210 Nurmatova Maftuna Ilkxamovna
		Rassom O'rol Tansiqboyev asarlari vositasida maktabga tayyorlov guruhi bolalarini tabiat manzarasini chizishga o'rgatish..... 213 Po'latov Foziljon Usibjonovich
		Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lingvistik kompetensiyasini rivojlantirishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni..... 216 Qayumova Odinoxon Buvarayim qizi
		Milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik asoslari..... 219 Sa'dullayeva Sarvinoz Ubadullo qizi
		Neyrodinamik gimnastikalar yordamida o'quvchilarning matematik tafakkurini rivojlantirish..... 223 Sanobar Ibragimovna Kenjayeva
		Talabalarni ma'naviy tarbiyalash diagnostikasi va korrektsiyasi ..... 228 Saotmuradova Zebo Yuldash qizi
		Musiqiy-nazariy fanlarni o'qitishda axborot kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llashning xususiyatlari ..... 232 Shukurova Nilufar Gayratovna
		Maktabgacha ta'lim direktori shaxsiy kompetensiyasini rivojlantirish bo'yicha ilg'or xorijiy tajribalardan foydalanish..... 237 Ravshanova Nargiza Norboyevna, Suvonova Sohiba Eshquvvat qizi
		Surxon vohasining ijtimoiy hayotida sog'lomlashtirish oromgohlarining o'rni ..... 241 Tilovov Qorjov Bekbayevich
		O'quvchilarning ma'naviy immunologik tarbiyasini shakllantirishning ilmiy asoslari..... 248 Toshmamatova Shoxsanam Muzaffar qizi
		Theoretical Foundations, Essence, Content and Forms of Economic Education for Students of Grades 5-6 of Secondary Schools ..... 251 Turakhanov Oybek Davlatalieвич
		Tarbiyachining shaxsiy fazilatlar va pedagogik mahorati ..... 257 Usarova Muborak Xabibulla qizi, Abduraxmanova Matluba Kamoliddin qizi
		Boshlang'ich ta'limda kommunikativ yondashuvga asoslangan o'qitish metodlarini takomillashtirish usullari..... 260 Xoliqova Matluba Mardon qizi
		Xorijiy tillarni o'qitishning zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish jarayonini takomillashtirishning shakl, metod va vositalari ..... 263 Xudoyqulova Sevara Yorqul qizi
		Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ma'naviy tarbiyasida xalq pedagogikasi an'alaridan foydalanish ..... 266 Yunusova Dildoraxon Xikmat qizi
		Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirish..... 270 Yusufaliyeva Gulnora Abdurahmonovna
		Способы и средства обучения ценности времени в младших классах (на уроках русского языка)..... 275 Ниязова Хилола Хаят кизи
		Психологические, лингвистические и педагогические компоненты в раннем обучении иностранным языкам в эпоху цифровизации образования ..... 278 Турдикулова Эъзозхон Эркинжон кизи
		5–7-sinflar ingliz tili darsliklaridagi muloqot matnlarining tahlili..... 281 Abdumurodova Dilnoza Azimjon qizi
		Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining intellektual ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning mazmuni..... 284 Abduraxmonova Noila Nasim qizi
		Boshlang'ich ta'lim yo'nalishida tabiiy fanlar nazariyasi va metodikasi fani rivojlanish tarixi ..... 289 Abduraxmonov Zaribjon Mansurovich, Umaraliyeva Baxtilaxon Raxmonali qizi, G'ofurova Zarnigorxon Shuxratovna
		Informatika darslarida o'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning nazariy asoslari ..... 293 Ahmadova Kamola Ahmad qizi
		Methodology for Increasing the Efficiency of Training 10–12-Year-Old Tennis Players ..... 297 Akhmedova N. I.
		Musiqqa ta'limi yo'nalishi talabalarida ingliz tili fani doirasida kasbiy-muloqotni rivojlantirish tamoyillari ..... 301 Ashurova Zulayxo Erkinovna

Pedagogik oliy ta'limda "tasviriy faoliyatga o'rgatish metodikasi" modulini o'qitishning pedagogik va metodik xususiyatlari.....	306
Boliyeva Lola Shukurovna	
O'zbek tilida rang bildiruvchi leksik birliklarning tarixiy-etimologik tahlili.....	309
Rahmon Ernazarov	
Maktabgacha ta'limda kompyuter texnologiyalari orqali bolalarning intellektual rivojlanishini ta'minlash	313
G'ulomova Muxlisa Ulug'bek qizi	
Maktabgacha ta'lim muassasasida huquqiy tarbiyani amalga oshirish yo'llari.....	317
Karimova Umida Sharopovna	
Raqamli ta'lim muhitini shakllantirish asosi sifatida kichik maktab o'quvchilariga informatika va axborot texnologiyalarini o'qitishning o'quv-uslubiy ta'minoti.....	322
Mamajanov Raxmatilla Yakubjanovich, Aliyev Mahmud Muso o'g'li	
Использование личностно-ориентированных образовательных технологий в дошкольном образовании	327
Мирзатова Гулшода Худойбердиевна	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish mohiyati.....	332
Najmiddinova Saodat Abduvohid qizi	
Ta'lim jarayonida mozaika texnologiyasi asosida bo'lajak o'qituvchilarning intellektual kompetentligini rivojlantirish.....	335
O'rinov Rustambek Yoqubjonovich	
Oilaviy munosabatlarga ijtimoiy-psixologik ta'sirlar va ularning ahamiyati	340
Otanazarova Muhayyo Uktamova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari sharoitida bolalarning harakat faoliyatini maqsadli rivojlantirish texnologiyasi	344
Radjapova Gulbahor Mamatraimovna	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda refleksiv ko'nikmalarini shakllantirish metodik muammo sifatida... ..	348
Raxmonova Iroda Samijonovna	
Voleybol sport seksiya mashg'ulotlarini tashkil etishda ishlab chiqilgan ilmiy-metodik dastur va anketa so'rovi natijalari tahlili	352
Sulaymonov Jahongir Solijonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining adabiy va nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirishda interfaol va kollaborativ metodlar qo'llanilishi	361
Temirova Iqbol Sadriddinovna	
Zamonaviy gumanitar bilimlarda "axborot kompetentligi" tushunchasining tarixiy-mantiqiy tahlili.....	365
Xoshimova Xulkaroy Xoshimjon qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'quv-bilish faolligini rivojlantirishda bolalar adabiyotidan foydalanish metodikasini takomillashtirish.....	369
Yuldoshova Mehriniso Ochilidievna	
Gumanitar fanlarda milliy folklardan foydalanishning ahamiyati.....	372
Abduxakimova Maxfuza Abduraxmonova	
Методика усовершенствования коммуникативной толерантности детей в процессе изучения русского языка и литературы в начальных классах.....	376
Тошматова Мукаррам Джумановна, Дадаева Фируза Акрамовна	
Психологические, лингвистические и педагогические компоненты в раннем обучении иностранным языкам в эпоху цифровизации образования	380
Турдикулова Эъзозхон Эркинжон кизи	
Формирование коммуникативных умений учащихся младших классов средствами филологических наук.....	383
Хожиева Малика Хусниддиновна	
The Formation of Syntactic Paradigmatics.....	388
Turdiyeva Nilufar Anvarovna	
Oliy ta'limda zoologiya fanini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish metodikasini takomillashtirish.....	391
Xonnazarova Mamlakat To'liqinovna	
O'zbek kurashchilarining kurash usullari va taktik harakatlarini o'zlashtirish darajalari.....	395
Qon'irbaev Dastan	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida atrof olamga nisbatan mas'uliyatlikni takomillashtirish mexanizmi	399
<i>Abdulahkimova Fotima Turduqil qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar kreativ fikrlashini rivojlantirishning pedagogik-psixologik qonuniyatlari	403
<i>Abdusattorova Umida Abdusamat qizi</i>	
Raqamli dasturiy vositalari asosida organik kimyo fanini o'qitish jarayonini tashkil etish yo'nalishlari	406
<i>Ametova Guljamila Elbrusovna</i>	
Fanlararo aloqadorlik asosida tayanch kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari...	410
<i>Babayeva M. A.</i>	
Rahbarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishni boshqarish chora-tadbirlari.....	413
<i>Bagmatov Davlatjon</i>	
Rivojlanayotgan davlatlarda ota-ona va farzand munosabatlari.....	418
<i>Bobojonova Nazira Merganboy qizi</i>	
Huquqiy fanlarni innovatsion o'qitish usullarining afzalliklari	422
<i>Dauletbaeva Jadiraxan Aliy qizi</i>	
Ona tili o'qituvchilarining nutqi bilan bog'liq muammolar va unga doir yechimlar	426
<i>G'. Do'stmurodov</i>	
Barqaror rivojlanish kontekstida maktabgacha ta'lim: bolalarda ekologik ongni shakllantirish.....	430
<i>Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna</i>	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks yondashuv	433
<i>Ibroximova O'g'iloy Inomjon qizi</i>	
Transformatsiya-lashayotgan jamiyatda yoshlarning shaxsiy resurslari va psixologik barqarorligi	437
<i>Irisbayeva Qunduzxon</i>	
Talabalarda kasbiy kreativlik ko'nikmalarini shakllantirish samaradorligi va uning natijalari	440
<i>Ismanova Ma'mura Abdumo'minovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi serebral falajli bolalarda nutq va motorikani rivojlantirish	444
<i>Isodullayeva Iqboloy Sodiqjonovna</i>	
Talabalarining intellektual-kognitiv salohiyatini rivojlantirishda kredit-modul tizimining pedagogik jihatlari ..	447
<i>J. Otepbergenov</i>	
Yashil suvo'tlar (Chlorophyta) bo'limini o'qitish metodikasi	451
<i>M. N. Xayitova</i>	
Bo'lg'usi pedagoglarda empatik kompetensiyalarni rivojlantirish: zamonaviy yondashuvlar va amaliy strategiyalar	457
<i>Mambetkarimova Indira Polatbaevna</i>	
An Analysis of the Present-Day use of English Folklore in Education.....	460
<i>Maxsudaliyeva Ranokhon Bakhodir qizi</i>	
Yoshlarda kasbiy motivatsiyani shakllantirishning psixologik xususiyatlari	463
<i>Mirzaxmatova Sayyora Saydaxmatovna</i>	
Kasbiy kompetensiya tushunchasi va uning mohiyati	466
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Boshlang'ich sinfda matematika o'qitishni tashkil qilish shakllari	471
<i>Norquvatova Diyora Davron qizi</i>	
Zamonaviy ta'limda inklyuziv yondashuvlar: o'qituvchilarning kasbiy tayanchlarini takomillashtirish.....	475
<i>Olimova Nodirabegim Ibrohimjon qizi</i>	
Jadidlar ta'lim orqali jamiyatni o'zgartirishga intilganlari, ularning maqsadlari va erishilgan natijalar.....	479
<i>Omonov Asliddin Sunnatovich</i>	
O'zbek tilida rang bildiruvchi leksik birliklarning tarixiy-etimologik tahlili.....	481
<i>Rahmon Ernazarov</i>	
Boshlang'ich ta'lim – inson kamolotining ilk poydevori!.....	485
<i>Ravshanova Ra'no Raup qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish	489
<i>Saidova Dilnoza Baxtiyor qizi</i>	
Mental arifmetika orqali bolalar intellektini rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	493
<i>Saydaliyeva Umidabonu Sharifjon qizi</i>	
Innovatsion ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf ona tili darslarining samaradorligini oshirish muammosi	496
<i>Sharipova Sevara Erkin qizi</i>	
CEFR doirasida arab tilida yozma nutq kompetensiyasini baholash mezonlari va amaliy usullar	499
<i>Sindarova Malika Aziz qizi</i>	

VARK ta'lim modelining pedagogik oqibatlari	503
<i>Temirova Mushtariybonu</i>	
Kasbiy rivojlanish soatlarida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini rivojlantirish	507
<i>Temirova Rushana Ravshan qizi, Nishonova Durdona Olimjon qizi</i>	
Teaching on Empty: Burnout Challenges in Elt Classrooms	511
<i>Usmanova Nilufar Xasan qizi</i>	
Ona tili ta'limini tashkil etish jarayonining ilmiy-nazariy tendensiyalari	514
<i>Uzoqova Maftuna Abdirazzoqovna</i>	
Критическое мышление в контексте эмоционального интеллекта	518
<i>Нажмудинова Мадина Халимовна</i>	
Реформа образовательной системы для повышения качества и доступности образования, как одна из целей устойчивого развития	521
<i>Аскарова Ф. А.</i>	
Yengil atletika sport turida uzunlikka sakrovchilarni mashg'ulot jarayonida tezkor-kuch sifatlarini rivojlantirish uslubiyati	528
<i>Ro'zmetov Rasul Tangirberganovich</i>	
Nutq – ijtimoiy taraqqiyot omili sifatida: maktabgacha yoshdagi bolalarda shakllanish bosqichlari va yondashuvlar	532
<i>Sharipova Guzal Sodiqovna, Xabibullayeva Maftunaxon Vaxobjon qizi</i>	
Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida multimedia vositalari orqali nutq madaniyatini shakllantirish modeli	535
<i>Abduvaliyeva Farida Salimjon qizi</i>	
Yoshlarni ijtimoiy-pedagogik hamkorlikda tarbiyalash tendensiyalari	539
<i>Abirova Umida Nazarovna</i>	
Tanqidiy fikrlash: tushunchasini tahliliy idrok etish	543
<i>Akabiroya Mexriniso Baxtiyorovna</i>	
Nutq nuqsoniga ega bolalar diqqat xususiyatlari	547
<i>Akbarova Ziyoda Qurbonjon qizi</i>	
Milliy tarbiya asoslari fanini o'qitishning amaliyotdagi holati	550
<i>Alisher Tursunov</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatiga ta'sir etuvchi asosiy omillar va ularni bartaraf etish yo'llari	554
<i>Beketov Nurseit Alijan o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining atrof-muhitga ekologik munosabatini oshirishda ekskursiya mashg'ulotlarini o'tkazishda raqamli texnologiyalarning o'rni	558
<i>Bovanova Umida Abdurahobovna, Meliqulova Oybahor Farhod qizi</i>	
Neyropedagogika va zamonaviy ilmiy yondashuvlar	564
<i>Duschanova Nilufar Sabirbayevna</i>	
O'yin texnologiyasi asosida bolalarda muloqot madaniyatini rivojlantirish	567
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Maktabga tayyorlov guruhi bolalarida konstruksiyalashga oid ko'nikmalarni shakllantirish	570
<i>Eshonqulova Ma'suda Xabibovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantirish markazlaridagi ta'limiy faoliyatlarni kuzatish va tahlil qilish metodikasi	573
<i>Fayziyeva Mabudaxon Muxammadjonovna</i>	
Duduqlanuvchi bolalar nutqini rivojlantirishda logopedik texnologiyalarning o'rni	576
<i>Mahkamova Umida Abdusattorovna</i>	
Kurash mashg'ulotlarining o'quvchilarni axloqiy tarbiyalashdagi roli: an'anaviy sportning pedagogik imkoniyatlari	579
<i>Muratov Muzaffar Shermamatovich</i>	
Autizm sindromli bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda korreksion ishlar	582
<i>Nabiyev Ravshanjon Shavkatjon o'g'li</i>	
Sharq ma'rifatparvarlari va ularning gender tengligi haqidagi qarashlari	586
<i>Norimonova Gulmira Ulug'bek qizi</i>	
Sport vositasi orqali yoshlar o'rtasida ekstremizmning oldini olish yo'llari va mexanizmlari	589
<i>Nosirova Dilnoza Sobirovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Sportchilarning individual funksional xususiyatlariga asoslangan mashg'ulot yuklamalarini optimallashtirish yo'llari ..... 593 Olimov Shahobiddin Maribboy o'g'li, Sulaymonova Maktuba Xusan qizi
	Kasbiy sifatlarini takomillashtirishda raqamli texnologiyalar foydalanish..... 597 Otanazarova Mohira Xamidbekovna
	Biologiya fanining ta'limdagi o'rni va o'qitishdagi muammolar..... 601 Pulatova Elnora Kadirovna
	Boshlang'ich sinf darsliklaridagi antroponimlarning funksional, leksik, semantik, morfologik tadqiqi..... 606 Qarshiyeva Gulbahor Shamil qizi
	Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish metodik muammo sifatida . 609 Raxmonova Iroda Samijonovna
	Professional Standards for Pre-Service Teachers..... 613 Sardor Rakhmanov
	Ta'limni raqamlashtirish sharoitida bo'lajak texnologiya o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari ..... 619 Sayidova Muxtaram Xamidullayevna
	Ingliz tilini o'rgatishda multimodal yondashuv asosida ta'limiy videolardan foydalanish strategiyasi ..... 623 Solijonova Mohlaroyim Abdumalik qizi
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini matn ustida ishlash ko'nikmalarini shakllantirishda interfaol metodlardan foydalanish..... 628 Sotiboldiyeva Shoxista Jaloliddin qizi, Shodmonqulova Sevara Rahmonqul qizi
	O'quv-tarbiyaviy vaziyatlarni loyihalashtirish asoslarida talabaning tarbiyaviy jihatlarini takomillashtirish .. 632 Temirov Ma'ruf Shuhrat o'g'li
	Tikuv buyumlarini konstruksiyalash va modellashtirishning avtomatlashtirilgan tizimlari fani orqali talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari..... 638 Umarova Fotima Abduraximovna
	Bo'lajak o'qituvchilarda xalq pedagogikasi vositasida milliy xarakter xususiyatlarini shakllantirish omillari..... 641 Usmonova Muattar Bahadirjonovna, Hasanboyeva Kamola Dilmurod qizi
	Raqamli ta'lim texnologiyalarning bugungi kunda ta'lim sohasidagi qo'llanilishi ..... 647 Xamroyeva Madina Dadajonovna, Umarov Husan Lazizi o'g'li
	Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish..... 650 Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo
	Geografiya ta'lim yo'nalishi talabalarini o'qitish metodikasi va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga oid tadqiqot ishlarining tahlili..... 655 Xodjaniazova Shoxsanam Ergash qizi
	O'tkir Hoshimovning "Tushda kechgan umurlar" romanida inson va uning ruhiyati ..... 660 Xolmatova Ro'zixon Akmaljon qizi
	Talabalarda liderlikni shakllantiruvchi ijtimoiy-pedagogik omillar ..... 663 Xoshimova Muazzamxon Zaynalobidinovna
	Creative Games and Project-Based Learning in Physics Lessons ..... 666 Yorqinbek Abduraimjanovich Mamatokhunov
	Теоретические основы и практическое применение компетентного подхода в обучении физике ..... 670 Абдулхаким Хакимов
	Роль инклюзивной игровой деятельности в социальной адаптации детей с инвалидностью дошкольного возраста ..... 673 Плиева Руслана Владимировна
	"Beruniy asri" yoxud Beruniyning xarizmatik qobiliyati va uning boqiy ilmiy merosi ..... 676 Saifnazarov Ismoil, Sultonov Tursinboy
	Значение наблюдения и педагогической диагностики в инклюзивном образовании..... 682 Тургунова Нилуфар Абдусаломовна
	Maktabgacha yoshdagi bolalarning ekologik dunyoqarashini shakllantirish texnologiyalari ..... 685 Xaydarova Shaxlo Narzullayevna, Azimova Gulmira Xayrullayevna
	Диалог культур в рассказе "Келинка" галины ширяевой: гендерная и этнокультурная перспектива.. 689 Чернова Татьяна Алексеевна
	Ijtimoiy va gumanitar fanlarning pedagogik ahamiyati: Xo'ja Vali avlodlari misolida ..... 692 Umurov Sharif Rajabovich

Raqamli ta'lim sharoitida talabalar mustaqil tayyorgarligini rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslari: didaktik yondashuvlar va ilg'or ilmiy modellarning tahlili.....	695
Umarova Zaxro Abduraxim qizi	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda innovatsion yondashuvga oid dolzarb masalalar	701
Sharofat Juraqulova Baxtiyorovna	
Bo'lajak ingliz tili mutaxassislarining sun'iy intellekt kompetensiyasi.....	704
Ibragimova Hilola Bahodirjon qizi	
Oliy ta'lim muassasalari talabalari orasida kurash sport turini keng rivojlantirish	709
Ochilov Elbek Olimovich	
Muhandislik grafikasi ta'limida talabalarning grafik ishlarni bajarish ko'nikmalarini rivojlantirish.....	712
Ashirboyev A. O., Muxamedjanova G. J.	
Futbol mashg'ulotlarida o'quvchilarda jamoaviy ruhni pedagogik usullar bilan rivojlantirish	715
Axmedjanov Shuhrat Boltayevich	
Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida nutqiy va lingvistik kompetensiyalarini shakllantirish	718
Bamullayeva Shodiyona Nasrullo qizi	
Umumiy o'rta ta'lim o'quv dasturlarining sifat va samaradorligini oshirishning nazariy hamda ilmiy asoslari	721
Esanov Muzaffar Xoshimovich	
Bo'lajak tarbiyachilarni innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorlash texnologiyalari	726
Eshmuminova Dilshoda Iskandarovna	
Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida pedagogik yondashuvlarning roli.....	730
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Arab xattotlik san'atining rivojlanishi.....	733
Mamarajabov Mirqosim Ramazon o'g'li	
Educational Effectiveness of the Question-and-Answer Technique in Working With English Texts	737
Muradulloyeva Sevinch Soxibjon qizi	
Boshlang'ich sinf matematika va geometriya darsliklarida STEAM yondashuvi asosida o'qitishning imkoniyatlari.....	740
Nazarova Shahzoda	
Boshlang'ich ta'lim o'quv jarayoniga sun'iy intellektni tatbiq etishning metodik asoslari (sinfdan tashqari ishlar misolida).....	744
Nigmatullayeva Matluba Izatullo qizi	
Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining o'quvchilarda ijtimoiy faollikni shakllantirishdagi pedagogik imkoniyatlari	748
Normaxmatov Ilhom Zayniddinovich	
Boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining imkoniyatlari.....	751
Qurbonov Sanjar Rajabboyevich	
Sportchi salomatligini baholashda zamonaviy texnologiyalar.....	754
Samandarov A. X.	
Sport tashkilotlari uchun marketing, e-marketingning foydalari.....	758
Samatov Javlonbek Abdukayumovich	
Futbol o'yinlari orqali o'quvchilarda jismoniy tarbiya pedagogikasining ahamiyati	762
Sattarov Qarshiboy Norqulovich	
Kichik maktab yoshidagi bolalarda lingvistik kreativ intellektni shakllantirishning pedagogik shartlari	765
Shodiyev Rizamat Davronovich, Jabborova Maftuna Komil qizi	
Ota-onalar bilan samarali hamkorlikni tashkil etishda direktorning strategik yondashuvi.....	770
Tog'ayeva Shahnoza Shavkatovna	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqa tinglash	774
Xodjayeva Nilufar Latipovna	
Talabalarda kitobxonlik madaniyatini targ'ib qilish orqali sog'lom fikrlarni shakllantirish masalasi.....	778
Xudayberganova Nargisa Qurbonbayevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkurini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati	782
Xursanova Marjona Baxtiyor qizi	
Sun'iy intellekt – bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilari ta'limini modernizatsiya qilish vositasi sifatida	785
Yoqubaliyeva Dilafruz Payzidin qizi	
Tibbiy pedagogika: kasbiy ta'limda sog'lom turmush tarzi shakllantirishning psixopedagogik asoslari.....	788
Ziyatov Muhammad Namazovich	
Интерактивное обучение в развитии личности и критического мышления студентов	792
Рысова Галия Байбулатовна	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Значение искусственного интеллекта в области педагогики на основе мультимедийных приложений	795
Begaliyev Fayzali Umaraliyevich	
Favqulodda vaziyatlarning oldini olishga qaratilgan tibbiy profilaktik ishlar	798
Mahmudov Otamurod Hoshimovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida haykaltaroshlik san'ati bilan korruptsiyaga qarshi boshqaruv mexanizmlarini shakllantirish	802
Toshpulatova Fotima Saydullayevna	
Tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda yuzaga keladigan qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish usullari	805
Abdulvohidov Turg'unali Abduqaxxor o'g'li	
Zamonaviy pedagogik jarayonlarda uzluksiz kasbiy rivojlanish va uning o'quvchilarning natijalariga ta'siri	808
Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi	
Tibbiyot ta'limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	811
Amonova Madina Furkatovna	
Matematika fanini o'qitishda fanlararo integratsiya.....	814
Arabboyeva Zamiraxon Tadjibayevna	
PISA 2025 tadqiqotlariga doir tajriba sinov ishlari (O'zbekiston misolida).....	817
Doniyorov Muxiddin Normamatovich	
Maktabgacha ta'limning rivojlanish markazlarida ta'lim-tarbiya jarayonida o'yinlardan foydalanish va tahlil qilish.....	820
Eshmuratova Gauxar Maxsudovna	
Ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish	824
Matjanova Gulzada Annabayevna	
Al-Xorazmiy asarlari vositasida talabalarda analitik fikrlashni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	828
Qaxxorova Shaxnoza Abduvasit qizi	
Xalq og'zaki ijodi vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarida mehnat tarbiyasini shakllantirish	832
Rahmonova Zamiraxon Yakubovna	
Jonli tabiat burchagini tashkil etish metodikasi.....	835
Yaylovboyeva Maftuna Lochinbek qizi	
Maktabga tayyorlov yoshidagi bolalarda raqamli intellekt (DQ) va divergent fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish.....	838
Yusupova Xabiba Iriskulovna, Nazarmatova Dilshoda Umarali qizi, Xusanova Dilraboixon Botiraliyevna	
Integratsiyalashgan ta'lim jarayonida yaratiladigan metodikalar va loyiha ishlari.....	843
Ergasheva Mahbuba	
Инновационные педагогические подходы в системе образования и их эффективность	846
Уринбаев Исроилжон Кадиржонович	
Pedagogik faoliyatda kasbiy stress va uni keltirib chiqaruvchi omillar.....	851
Boymirzayeva Nafisaxon Baxodir qizi	
Talabalarda milliy tarbiya va axloqiy immunitet tushunchalarini rivojlantirishning milliy-tarixiy kontekstual jihatlari	855
Rasulov Baxtiyor Maxmudjonovich, Abdullayeva Arofatxon Abduvaxobovna	
TRIZ texnologiyasi – uchinchi renessans poydevori	860
Yusupova Gulshiraxon Zinatdinovna	
Yoshlar mafkurasini shakllantirishda hozirgi zamon ijtimoiy tarmoq va raqamli platformalarning o'rni.....	865
Xonimov Sharofiddin Bahodirovich	
O'zbek tilini o'qitishda raqamli ta'lim resurslarining o'rni va xususiyatlari.....	870
Ashurbayeva Rukiya Kaxxarovna	
Xiva xonligining tashqi savdo aloqalari tarixidan	874
Abduraimova Charos Nodir qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini boshqaruv madaniyatini shakllantirish omillari.....	878
Abduraxmonova Xurshida G'ofurovna	
Gandbol sport turini umumiy o'rta ta'lim maktablarida rivojlantirish.....	881
Ahmadjonov Dilmurod Davronjon o'g'li, Abduraxmonov Saydillo Xakimovich	
PIRLS xalqaro tadqiqotida matn, topshiriqlar va baholash mezonlari	884
Amonova Aziza Saydulloyevna	

Tibbiyot ta'limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	888
<i>Amonova Madina Furkatovna</i>	
Morfonologiya va uni umumiy ta'lim tizimida o'qitish	891
<i>Asatullayeva Dilnavoz Jondullayevna</i>	
Biologiya darslarida lokal darajadagi texnologiyalardan foydalanish metodikasi	894
<i>Azimov Ibragimjon Toshpo'latovich, Mirzaboev Timur Bisenboy o'g'li, Toshpo'latova Nigina Ibrohimjon qizi</i>	
Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining shakllari va umumiy tuzilishi	898
<i>B. R. Xudoyberdiyev</i>	
Cognitive Justification of Humor in Modern Linguistics	901
<i>Bektoshev Mubashirkhon Odilbek Ugli</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini innovatsion yondashuv asosida rivojlantirish	905
<i>Botirova Lobar Kamolovna</i>	
Toshkent viloyatida rekreasion faoliyat rivojlanishining asosiy muammolari	910
<i>Djurayeva Lobar Vaxitovna</i>	
Didactic Features of Using E-Portfolios in Continuing Professional Development of Teachers	915
<i>Erkaboyeva Saodathon</i>	
O'quvchilar xulqida yuzaga keladigan salbiy o'zgarishlarning korreksiyalashga xizmat qiladigan manbalar	918
<i>F. A. Choriyeva</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida chet tilida lug'at boyligini oshirishning samarali usullari	921
<i>G'ulomjonova Mubdi'ma G'ayratjon qizi</i>	
Kitobxon badiiy adabiyotni qanday anglaydi	924
<i>Hamdamova Dilshoda Rustamjon qizi</i>	
Zamonaviy ta'limda talabalarda ma'naviy qadriyatlarni rivojlantirishning pedagogik asoslari	928
<i>Ibragimova Dilnoza Rashid qizi</i>	
The Pedagogical Role of the Community in Promoting Abilities of Students	931
<i>Isabayeva Dilfuza Komiljonovna</i>	
Ta'lim sifatini oliy ta'lim tashkilotlarida yaxshilashda til bilishning o'rni	934
<i>Isaqulova Baxtigul Xo'jamovna</i>	
Madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlantirishda ingliz tili darslarida interaktiv media vositalarining ta'siri	938
<i>Ismoilova Zarifa Abduqaxxorovna</i>	
O'quvchilarda tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirishda xalqaro baholash dasturlaridan foydalanish metodikasi	942
<i>Jabborova Shahodat Ibrohim qizi</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida deontologik qadriyatlar va professional etikani rivojlantirish	945
<i>Kalandarova Fazilat Toxirovna</i>	
Voleybolda maxsus chidamlilikni rivojlantirishning umumiy tushunchalari	948
<i>Karimova Gulhayo Botirjon qizi</i>	
The Portrait of the Image of Manfred in the Translation of J.G. Byron's Poem "Manfred"	953
<i>Kurbonov Parda Akhmedovich</i>	
Suv aralashmasi temperaturasini aniqlash	958
<i>Mamatova Go'zaloy Jo'ramirzayevna, Mashrabboyeva Mubina Bobomurod qizi, Abdurahmonova Gulasal Avazbek qizi</i>	
Yosh bokschilarning texnik-taktik harakatlarini takomillashtirish yo'llari	961
<i>Mamatqulov Xusanboy Baxtiyor o'g'li</i>	
Maktab direktorlarini qo'llab-quvvatlashda asosiy ustun amaliyotlar va O'zbekiston ta'lim tizimida ularni qo'llash imkoniyatlari	965
<i>Mamura Tadjibayeva</i>	
Adabiy ta'limda scamper metodining qo'llanilishi	969
<i>Marjona Toshpulatova</i>	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari	974
<i>Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna</i>	
Umumta'lim maktablarida inklyuziv ta'limni joriy etishning dolzarb muammolari va mavjud imkoniyatlari ..	977
<i>Mo'minova Qunduz Xolmamat qizi</i>	
"Jasper Jones" as New Life Given to The Novel "To Kill a Mockingbird"	982
<i>Nargiza Akhrorova</i>	

Sun'iy intellekt asosida matematik masalalarni yechish algoritmlari	985
<i>Oqnazarov To'liqin Jalilovich, Jo'rayev Mardon</i>	
Matematika darslarida kombinatorika elementlari va mantiqiy masalalar yechishga o'rgatish metodikasi .	990
<i>Panjiyeva Shahlo Zulfixor qizi</i>	
Bo'lajak xorijiy til o'qituvchilari lisoniy-muloqot kompetentligini rivojlantirishga qo'yiladigan didaktik talablar.....	993
<i>Raximova Charosxon Baxromjon qizi</i>	
Kurash texnikasi va taktikasini bolalarga o'rgatish yo'llari.....	996
<i>Raxmonov Dilmurod Nusratovich</i>	
Pedagogical Technologies in Modern Education: Trends and Applications.....	999
<i>Salimova Bakhora Khurbanovna</i>	
Global ta'lim makonida milliy tarbiyani rivojlantirish istiqbollari.....	1003
<i>Sanaqulov Sardor Istamqulovich</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida so'z turkumlari mavzusini o'rgatishda qiziqarli o'yinlardan foydalanish.....	1006
<i>Shomurotova Sevinchoy San'at qizi</i>	
Kredit-modul tizimida texnologik fanlar o'qituvchilarini tayyorlashda raqamli avtomatlashtirilgan o'quv modullari yaratish imkoniyatlari.....	1009
<i>Turdikulova Sevara Abdumo'minovna</i>	
Tyutorlik faoliyatining zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati va murabbiylik an'analarning uzviyligi	1012
<i>Ubaydullayev Zuxriddin Botirovich</i>	
O'zbekistonda til ta'limida innovatsiyalar: sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar yondashuvi	1016
<i>Umarova Iroda Shavkatjon qizi</i>	
Pedagogical Situation of Developing Students' Critical Thinking	1020
<i>Usmonova Oydin Sherali kizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik texnikani rivojlantirishning didaktik omillari	1024
<i>Xolmo'minova Bahora Abduljalolovna</i>	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining ijodiy kompetensiyasini rivojlantirishga qo'yiladigan didaktik tamoyillar .	1027
<i>Xurshidjon Raximov Xursandjon o'g'li</i>	
O'zbekistonda steam ta'lim tizimini tatbiq etishning nazariy aspektlari	1031
<i>Yaxshiboyeva Sitora Toshpulat qizi</i>	
Oliy ta'limda talabalar ijodiy salohiyatini shakllantirishda pedagogik innovatsiyalarning o'rni va imkoniyatlari.....	1034
<i>Yuldashev Abdurauf Ro'zmatjonovich</i>	
Talabalarda nutqiy faoliyatni rivojlantirishga doir olib borilayotgan ishlarning joriy holati	1037
<i>Yusufova Gulhayo Nosirxon qizi</i>	
Ingliz tili fanini o'qitishda (PBL) loyiha va muammoga asoslangan metodika: O'zbekiston tajribasi va xalqaro amaliyot	1040
<i>Zarina Tasheva Djumayevna</i>	
Актуальные проблемы изучения русского языка	1043
<i>Абдуллаева Нигора Курбановна</i>	
Применение цифровых средств обучения в курсе "Окружающий мир" для изучения народной экологии в начальной школе	1046
<i>Бобаева Зиёдахон Махамаджон кизи</i>	
Tasviriy san'at darslarini o'qitishga innovatsion yondashuv.....	1049
<i>N. P. Kaipov</i>	
Важность разработки стратегических программ развития страны.....	1052
<i>Каримова Нуржахон Олим кизи</i>	
Pedagog kadrlar kasbiy kompetentligi diagnostikasining kvalimetrik texnologiyalari.....	1056
<i>Mirsoliyeva Muhabbatxon To'xtasinovna</i>	
Анализ элективных курсов по информатике в зарубежных странах и их аналогов в системе образования Узбекистана	1060
<i>Урынбаева Азада Бахадыровна</i>	
Multimedia texnologiyalarining ta'lim tizimiga integratsiyasi.....	1064
<i>Raximova Dilfuza Abduraxmonovna</i>	

KITOBXON BADIY ADABIYOTNI QANDAY ANGLAYDI

Hamdamova Dilshoda Rustamjon qizi

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti,
"Kutubxona-axborot faoliyati" kafedrası
1-bosqich tayanch doktoranti

Annotatsiya: Bugungi kunda yoshlar o'rtasida kitobxonlik madaniyati sezilarli darajada pasaygani kuzatilmoqda. Xususan, badiiy adabiyotga bo'lgan yondashuvlarda bir qator muammolar mavjud bo'lib, aksariyat hollarda kitoblar faqat ko'ngilochar vosita sifatida talqin qilinmoqda. O'qish jarayoni tizimlilik va maqsadga yo'naltirilganlikdan holi bo'lib, asarlar faqat syujet darajasida, yuzaki qabul qilinmoqda. Natijada, muallif tomonidan ilgari surilgan g'oyalar, obrazlar chuqurligi hamda matnning badiiy-estetik qiymati e'tibordan chetda qolmoqda. Ushbu maqolada yuqorida keltirilgan masalalar atroflicha tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: badiiy adabiyot, kitobxon, empatiya, his qilish, idrok, badiiy obraz, qahramon.

Abstract: At present, there is a significant decline in the reading culture among young people. In particular, there are certain problems in the approach to fiction: in most cases, books are viewed solely as a means of entertainment. The reading process lacks systematicity and goal-orientation, which leads to a superficial perception of literary works only at the plot level. As a result, the ideas put forward by the author, the depth of images, and the artistic and aesthetic value of the text are disregarded. This article provides a comprehensive analysis of these aspects.

Key words: fiction, reader, empathy, feeling, perception, artistic image, hero.

Аннотация: В настоящее время наблюдается существенное снижение культуры чтения среди молодежи. В частности, существуют определённые проблемы в подходе к художественной литературе: в большинстве случаев книги рассматриваются исключительно как средство развлечения. Процесс чтения лишён системности и целенаправленности, что приводит к поверхностному восприятию произведений только на уровне сюжета. В результате игнорируются идеи, выдвигаемые автором, глубина образов и художественно-эстетическая ценность текста. В данной статье подробно анализируются указанные аспекты.

Ключевые слова: художественная литература, читатель, эмпатия, чувство, восприятие, художественный образ, герой.

KIRISH

Oramizda badiiy adabiyot o'qimagan odamni uchratish qiyin, albatta. Badiiy adabiyot insonga shunday kuchli ta'sir ko'rsatadiki, u shaxsning ma'naviy dunyoqarashini kengaytirishga, inson o'zi hayotda boshdan kechira olmagan hissiy tajribalarni berishga, badiiy didni shakllantirishga va estetik zavq bag'ishlashga yordam beradi. Ammo so'nggi yillardagi tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, badiiy adabiyot o'qish sifati bugungi kunga kelib o'z ko'rsatkichini yuqori darajada saqlab qola olmayapti. Tadqiqotchilar o'qimaydigan yoshlar sonining ortib borishini gumanitar-pedagogik muammo sifatida qayd etayotgan bo'lsalar, sotsiologlar o'qishni bo'sh vaqt faoliyati sifatida deyarli butunlay siqib chiqarilishini tasdiqlashmoqda. Bu esa, o'z navbatida, insonlarning kitobdan uzoqlashayotganini ko'rsatmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Professor S. Matchonovning ta'kidlashicha, kitobxonlik tor ma'noda kitob o'qishni bildirsa, keng ma'noda tanlab o'qish, his etish, anglash va fikr bildirish tushunchalarini o'z ichiga oladi. U badiiy adabiyotdan oziqlanadi va adabiy tanqid hamda pedagogika ko'magida yuksala boradi. Uning fikricha: "Kitobxonlik – o'qilgan kitoblar soni bilan belgilanmaydi, balki u tushunib o'qish, ya'ni maqsadli o'qishdir" [Qarang: 1; 114; 140].

Mutolaada har bir kishi o'zi uchun zarur bo'lgan, yangi ruhiy kuch bag'ishlaydigan kitobni tanlab, saralab o'qishga o'rgatish lozim. Kitoblar insonni ziyoga yo'llagandagina va ijodiy rivojlanishga xizmat qilgandagina foydalidir. Agar boshqa manbalar foydalanuvchiga ozgina bo'lsa-da, shijoat, kuch-g'ayrat va ma'naviy poklik baxsh etmasa, mutoalaa uchun sarf etilgan vaqt behuda va samarasiz bo'ladi. Inson nimanidir yoki qandaydir nohush kayfiyatni chetlashtirish uchun emas, balki hayotda yanada ongli faoliyat ko'rsatish uchun mutoalaa qilishi kerak.

Ko'pincha kitobxonlik darajasi inson qancha kitob o'qiganiga qarab baholanadi. Biroq bu yondashuv bir tomonlama. Chunki biror kishi yuzlab kitob o'qigan bo'lishi mumkin, lekin agar ularning mazmuni chuqur anglanmagan bo'lsa, bu haqiqiy kitobxonlik emas. Aksincha, kamroq kitob o'qigan, lekin har birini anglab, tahlil qilgan va fikr yuritgan odam ko'proq haqiqiy kitobxon sanaladi. Ko'plab o'quvchilar badiiy adabiyotga shunchaki ko'ngilxushlik deb qarashadi – ular ko'p o'qishsa-da, bu jarayon tartibsiz, tizimsiz, “qo'lga tushgan narsani” o'qishdan iborat bo'ladi. Bunday o'quvchi asarni faqat voqealar rivoji (syujet) darajasida yuzaki anglaydi, muallif fikrlari ustida to'xtalmaydi, tabiat tasvirlari va qahramonlarning ichki kechinmalarini e'tibordan chetda qoldiradi.

Badiiy adabiyot kishining ruhiyatiga katta ta'sir ko'rsatuvchi, ma'naviy ozuqa beruvchi vositadir. Badiiy asarlar voqealilikni aniq, ishonarli va ta'sirchan tasvirlash bilan birga, insonning ruhiyati, ichki his-tuyg'ularidagi “men” degan o'zlikni ochib berishi bilan ahamiyatlidir. Badiiy adabiyot inson his-tuyg'ularini va ongini tarbiyalashda ulkan rol o'ynaydi. Mualliflar bilan birgalikda kitobxon hayotning turli tomonlari, xarakterlar va hodisalar mohiyatiga kirib boradi hamda o'z munosabatini shakllantiradi. Insonni o'ylashga, fikrlashga va voqealarni tahlil qilishga chorlaydi [Qarang: 2; 114–119].

Foydalanuvchi badiiy asarni o'qish jarayonida undagi voqea-hodisalarni o'z hissiyotlari bilan uyg'unlashtiradi va asarning axloqiy-tarbiyaviy mazmunini chuqur anglashga intiladi. Bu jarayonda u nafaqat estetik zavq oladi, balki voqealar zamiridagi axloqiy g'oyalarni tahlil qilib, shaxsiy dunyoqarashi va ma'naviyatini shakllantirishga hissa qo'shadi. Aynan shunday holatni shakllantirishda kutubxonachilar foydalanuvchilarga asarni shunchaki o'qishni emas, uni tahlil qilishni o'rgatishlari lozim. Bu voqealar ketma-ketligini kuzatish, sabab-oqibat aloqalarini tushunish, personajlar xarakterini anglash va muallif g'oyalarini ochib berish demakdir.

Kitobxonlarning adabiy-estetik bilim va ko'nikmalarini shakllantirishda kutubxonada xodimlariga maxsus pedagogik vazifalar yuklanadi. Ularning asosiy maqsadi kitobxonlarda oddiy mutolaa jarayonini ilmiy-metodologik asoslangan badiiy tahlil faoliyatiga aylantirishdan iborat.

Bolalar va maktab kutubxonalariga bu borada katta mas'uliyat yuklanadi. Ammo kimnidir nimagadir o'rgatmoqchi bo'lsang, avvalo o'zing ham uni mukammal bilishing kerak. Afsuski, bugungi kunda hatto talabalar, kutubxonachilar va o'qituvchilar orasida ham o'qish darajasi past bo'lganlar ko'pchilikni tashkil etadi. Adabiyotga bo'lgan begonalik esa har doim axloqiy qadriyatlarining yo'qolishiga olib keladi. Adabiyot inson ongini va qalbini shakllantiradi, ma'naviy dunyoqarashini kengaytiradi. Shu bois, kitob bilan o'quvchi o'rtasida vositachi bo'lgan har bir kishi, ayniqsa, hali bu mo'jizani endigina kashf etayotgan yosh o'quvchilarga yuzaga kelayotgan qiyinchiliklarni tushunishda va yechim topishda yordam berishi lozim.

Bolalar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalari shuni ko'rsatadiki, kutubxonaga qilinayotgan murojaatlarning 75 foizi o'quv faoliyati bilan bog'liq. Zamonaviy yoshlar uchun badiiy asarlardagi qahramonlarning ruhiy kechinmalari doimo ham qiziqarli tuyulmasligi mumkin. Shuningdek, ular uchun o'qish mashg'uloti ko'ngilochar faoliyat sifatida qabul qilinmaydi. Biroq aynan badiiy adabiyot orqali shakllanuvchi kitobxonlik madaniyati asarni anglash, unga munosabat bildirish, obrazlar dunyosiga ruhiy yaqinlashish va fikrlash madaniyatini egalash kabi mezonlar asosida baholanadi:

- badiiy matnni estetik obyekt sifatida qabul qilish;
- syujetni hissiy idrok etish qobiliyati;
- turli adabiy janrlarni ajratish va tanib olish malakasi;
- ifodali o'qish ko'nikmalariga ega bo'lish;
- o'qishga bo'lgan ehtiyoj.

Rossiyalik olim I.I. Tixomirovaning fikricha, o'qishni rivojlantirish intensiv usul bilan amalga oshirilishi lozim. Biz ham kitobxonning kitob bilan muloqot jarayonini optimallashtirish tarafdorimiz. O'qish faoliyati qiziqarli va ijodiy mashg'ulot bo'lmog'i, matnning ma'nosi to'g'ri anglanib, kitobxon xotirasida iz qoldirishi kerak. Odatda, ijodiy o'qishdan so'ng kitobxon o'qigan voqealarni ichki kechinmalarida davom ettiradi [Qarang: 3; 135–147].

Aslida kitobxon ham yozuvchi singari ijodkor: u asar mutolaasi jarayonida muallif faoliyatini takrorlaydi. Yozuvchi o'z g'oyasini adabiy qahramonlarning harakati va kurashlari orqali umumlashtirsa, kitobxon esa bunday voqealar asosida umumiy xulosalar chiqaradi [Qarang: 4; 208].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Badiiy adabiyot odamlar qalbida chuqur “nazariy” his-tuyg’ularni shakllantirib, ularni o’z xatti-harakatlarini ongli tarzda bajarishga undaydi. Biroq uning shaxsiyatga ko’rsatadigan ta’siri asarni qanday darajada chuqur anglashga bog’liq. Agar bu chuqurlik yetishmasa, o’quvchi badiiy adabiyotdan charchaydi va o’qishga bo’lgan qiziqishini yo’qotadi. Chunki syujetlar xilma-xil bo’lmay qolganda, kitoblar bir-birini takrorlayotgandek tuyuladi. Bu holat o’quvchilarni kitobdan yiroqlashtirish omili bo’lishi mumkin.

Ko’pincha o’quvchilar badiiy adabiyotga noto’g’ri kutishlar bilan yondashadilar. Bunday o’quvchi uchun badiiy asar, ilmiy kitob singari, faqat ma’lumot beruvchi manba hisoblanadi. Badiiy asarni chuqur anglash uchun esa o’quvchida ma’lum ruhiy tayyorgarlik, munosib ichki holat shakllanishi kerak. Asarda hayot aks ettirilishi, muallif shaxsi, g’oyalari va san’atkorlik mahorati ham qiziqish uyg’otishi zarur. Ko’pincha kitobxon badiiy asarni yuzaki baholaydi, qahramonlarning harakatlari unga mantiqsiz tuyuladi. Yuqori saviyadagi kitobxon esa chinakam san’atkorlik bilan yaratilgan asardan zavq olishni va muallif iste’dodini his qilishni kutadi.

Badiiy asarni o’qishga undovchi motivlar ko’p: ko’ngilxushlik qilish, tasalli topish, bilim orttirish yoki o’zini tarbiyalash. Biroq ular asosiy maqsad – insonning ichki dunyosini boyitish va ma’naviy kamolot sari intilishni to’liq qoplay olmaydi. Badiiy adabiyot inson qalbini nozik tuyg’ular, ezgulik va haqiqat sari yetaklaydigan qudratli ma’naviy manbadir.

Badiiy adabiyotni ilmiy adabiyotdan farqli ravishda idrok etish uchun avvalo asarni anglash jarayonining to’liqligi, chuqurligi va yaxlitligini tushunish zarur. Bu borada empatiya metodidan foydalanish mumkin. O’quvchining badiiy qahramonlarga empatik yondashuvi – ularga hamdardlik bildirish va kayfiyatlarini tushunish – muhim hisoblanadi. O’quvchining hayotiy tajribasi adabiy voqealar bilan uyg’unlashib, emotsional javob berish imkoniyatini yaratadi. Ana shu tarzda muallif bilan ma’naviy muloqot amalga oshadi va muallif konsepsiyasi anglanadi. Bu metod inson kechinmalari va his-tuyg’ularini o’rganishda samarali bo’ladi. Natijada kitobxon tasavvurida asar qahramonining ichki va tashqi portreti shakllanadi [Qarang: 5; 33].

TAHLIL VA NATIJALAR

Tasavvur qiling, siz kutubxonadan G’afur G’ulomning “Shum bola” asarini olib mutolaa qilyapsiz va asar voqealari tasvirlangan davrga tushib qolgandek bo’lasiz. Asardagi bosh qahramon – Qoravoyning bolalikdagi sarguzashtlari, mehr-muhabbatga chanqoqligi, qiyinchiliklar bilan kurashi sizda kuchli hissiy aks-sado uyg’otishi tabiiy hol. Kitobxon undan hayotiy saboq olish bilan birga, qahramonning his-tuyg’ulariga chuqur kirib boradi. Shunda sizda savollar tug’iladi: “Agar men Qoravoyning o’rnida bo’lganimda nima qilardim?”, “Men bu holatni qanday kechirgan bo’lardim?”, “Qoravoyga o’xshab yo’l tutgan bo’lar edimmi yoki aksincha?” Bu kabi savollar orqali asar qahramoniga nisbatan ichki kechinmalarni boshdan kechirasiz. Garchi personajning murakkabligi va chuqurligi ko’zga tashlanmaydigan nozik ohanglarda namoyon bo’lsa ham, o’qish davomida qahramon kitobxon tasavvurida tirik inson sifatida gavdalanadi. Qahramonlar obraziga kirish, ulardagi ichki kechinmalarni anglash jarayoni kitobxonda o’ziga ishonch, qoniqish, qo’rquv, nafrat, mehr, oqibat kabi his-tuyg’ular shakllanishiga sabab bo’ladi. Bu metod orqali o’quvchi o’zini taftish qila boshlaydi, o’zini kuzatadi va baho berish imkoniyatiga ega bo’ladi.

Badiiy adabiyot haqiqatni obrazli shaklda aks ettiradi. Adabiy badiiy obraz – bu umumiylikni o’ziga xos, takrorlanmas individual shaklda ifodalashdir. Badiiy asar muallifi tasavvur qilish, hayol qilish huquqiga ega. Badiiy obraz so’z orqali ifodalanadi; obrazlilik, uslubning hissiyotlarga boyligi, til boylıkları, adabiy uslublar va boshqalar orqali yasaladi. Uslub muallif iste’dodiga qarab yanada original tus oladi. Masalan, kitobxon klassik asarlarni o’qiganda boshqa dunyoga tushib qolsa, zamonaviy adabiyotni o’qiganda o’zgacha fikrga ega bo’ladi. Bizning klassik adiblarimiz – nafaqat san’at maktabi, balki buyuk fikr maktabidir. Klassik yozuvchilar o’quvchini nafaqat “jonli tasavvur” orqali obrazlarni ko’rishga, balki chuqur, abstrakt fikrlash darajasiga yetishga ham o’rgatadi. Asar qanchalik chuqur va mazmunli bo’lsa, uni birinchi o’qishda to’liq anglab yetish ehtimoli shunchalik kam bo’ladi.

Badiiy adabiyotning idrok qilinishi juda nozik va murakkab jarayon bo’lib, hali to’liq o’rganilib bo’lmagan. Biroq ayrim qonuniyatlar allaqachon aniqlangan. Rus adabiyotshunos olimi V.G. Belinskiyning nazariyasiga ko’ra, badiiy adabiyotni idrok qilish uch asosiy bosqichdan iborat [Qarang: 6; 78–88].

Birinchi bosqich – “hayratlanish bosqichi” deb ataladi. Bu bosqichda kitobxon asarni bevosita qabul qiladi, obrazlar bilan tanishadi va ularga hissiy javob qaytaradi.

Ikkinchi bosqich – “haqiqiy zavqlanish bosqichi” bo’lib, bunda kitobxon “jonli kuzatuvdan mavhum tafakkurga” o’tadi. Bu darajada aqliy tahlil hissiyotlarni susaytirmaydi, aksincha, ularni chuqurlashtiradi va kitobxonning tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi. Afsuski, ko’pchilik o’quvchilar bu bosqichga yetib bormaydi.

Uchinchi bosqich – badiiy asarning kitobxon shaxsiyatiga ta’sir ko’rsatishi bosqichidir. Bu eng yuqori daraja bo’lib, o’quvchining dunyoqarashi va hayotga munosabatini o’zgartirishga xizmat qiladi.

Albatta, bu bosqichlarga ajratish nisbiydir, lekin badiiy adabiyotni to'g'ri o'qish va o'qish madaniyatini oshirish vazifasini hal etishda foydalidir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, badiiy asarning mazmun-mohiyatini to'liq anglash ikki muhim omilga bog'liq:

birinchisi – asarning badiiy saviyasi, obrazlar tizimi va estetik ifoda vositalarining yuksak darajasi;

ikkinchisi – o'quvchining idrok salohiyati, ya'ni uning estetik didi, tafakkuri va ruhiy qabul qilish qobiliyati. Ushbu ikki omil uyg'unlashgandagina badiiy matn chinakam ma'naviy-estetik ta'sir kuchiga ega bo'ladi. Demak, nafaqat asarning o'zi, balki o'quvchining unga bo'lgan munosabati ham badiiy yoki yuzaki bo'lishi mumkin.

Birinchi qatlam – bu asarning tili bo'lib, o'quvchidan metaforalarni anglash, til boyligi va til sezgirligini talab qiladi.

Ikkinchi qatlam – asarda tasvirlangan voqelik: insonlar, tabiat, shaxsiy va ijtimoiy hayot faktlari. Buni tushunish uchun o'quvchida hayotiy taassurotlar, inson psixologiyasi va xarakterlarini tushunish qobiliyati bo'lishi lozim.

Uchinchi qatlam – asarning g'oyaviy mazmuni. Uni anglash uchun umumiy rivojlanish darajasi, mavhum fikrlash, umumlashtirish qobiliyati hamda tarix va iqtisodiyot kabi sohalar bo'yicha maxsus bilimlar zarur ^[Qarang: 7; 211].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Demak, o'quvchining ijodiy yondashuvi katta darajada yozuvchining ijodiga bog'liq. Yozuvchi qanchalik iste'dodli, nozik didli va chuqur bo'lsa, asari qanchalik ko'p qatlamli bo'lsa, o'quvchi uchun shunchalik keng tafakkur maydoni ochiladi.

Haqiqiy kitobxon badiiy adabiyotni chuqur tushunish uchun adabiyotshunoslikka oid tadqiqotlardan ham xabardor bo'lishi zarur. Kutubxona xodimlari esa ularga ushbu yo'nalishdagi adabiyotlarni targ'ib etishlari lozim. Jumladan, atoqli o'zbek adabiyotshunos olimi Ozod Sharofiddinov "Zamon, qalb, poeziya" kitobida adabiy asarlarni badiiylik qonuniyatlari nuqtai nazaridan tahlil qilgan. Uning tadqiqotlari adabiyotni milliy g'oyalar va adabiy qonuniyatlar asosida o'rganishga bag'ishlangan.

"Adabiy etyudlar" kitobida ijodkor shaxsi va uning badiiy asardagi o'rni masalalari yoritilgan. "Yalovbardorlar", "Iste'dod jilolari" to'plamlariga kiritilgan ilmiy maqolalari esa ilmiy ijoddagi an'analar, mumtoz adabiyotni o'rgatish usullari va jahon adabiyoti tajribalarini tadqiq va tahlil qilishga bag'ishlangan. "Ijodni anglash baxti" kitobida esa o'zbek adabiyotining jahon adabiyoti jarayonidagi o'rni va ilmiy-ma'naviy o'zagi tahlil qilingan ^[Qarang: 7; 211].

Shu bois, badiiy adabiyotlarni to'laqonli qabul qilish juda muhim bo'lib, bu nafaqat estetik, balki axloqiy masala hamdir. Badiiy adabiyotlarni chuqur anglash va yuqori darajadagi adabiy saviyani shakllantirish – bu faqat bilish jarayonini emas, balki hissiy sohani ham o'zgartiradi: o'quvchining estetik qadriyatlarga nisbatan sezgirligi ortadi, estetik did shakllanadi, dunyoqarashdagi qadriyatlar tizimida o'zgarishlar yuz beradi, o'qish motivlari yangilanadi.

Ular orasida eng muhimlaridan biri – yozuvchi bilan muloqot qilish, ya'ni aqlli suhbatdosh sifatida muallifga murojaat qilish istagidir. Adabiyotning shaxsga ta'sir jarayoni yanada yorqinroq va chuqurroq bo'ladi. Badiiy adabiyotlarni to'laqonli qabul qilish, shubhasiz, estetik hamda axloqiy taraqqiyot uchun muhim omil sanaladi. Chuqur adabiy savodxonlik o'quvchining estetik qadriyatlarga nisbatan sezgirligini oshiradi, estetik didni shakllantirishga yordam beradi va dunyoqarashdagi qadriyatlar tizimini yangilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Матчон Сафар. Kitob o'qishni bilasizmi? – Toshkent: O'qituvchi, 1993. – 114 b.
2. Ulug'vorov A. Afsonalarning badiiy talqini // Sharq yulduzi. – 2015. – № 6. – 114–119 b.
3. Тихомирова И.И. Библиотечная педагогика, или Воспитание книгой: учеб.-практ. пособие для библиотекарей, работающих с детьми. Санкт-Петербург: Профессия, 2011. – С. 270.
4. Матжон С. Maktabda adabiyotdan mustaqil ishlar. O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma. – Toshkent: O'qituvchi, 1996. – 208 b.
5. Белянин В.П. Психологическое литературоведение // Белянин В.П. Психологическое литературоведение. Москва, 2016. – С. 33.
6. Смородинская М., Маркова Ю. О культуре чтения. Москва, 1984. – С. 78–88.
7. Sharofiddinov O. Adabiy etyudlar. – Toshkent: O'zbekiston, 1968. – 211 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.